

N:r 4 — Ärg. 4

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

September 1947

Från jordbruket

Överallt i vårt land klagas över brist på arbetskraft. Få näringar torde ha bekymmersammare i detta hänseende än just jordbruket. Emellertid reder man sig trots allt, kanske till en del beroende på ökat bruk av maskiner.

På alla större och medelstora gårdar användas traktorer, och numera är det ganska vanligt, att mindre jordbrukare gemensamt inköpa och bruka en dylik. För motordrift finnas utomordentligt goda redskap för plöjning och bearbetning av jorden. De ha stor arbetsbredd och utföra ett mycket gott arbete.

För få år sedan betraktades en skördetröska som en sevärdhet, men den synes nu helt ha slagit igenom och brukas allmänt på större egendomar i våra egentliga spannmålsdistrikt. Även på de medelstora gårdarna börjar den bli vanlig. Helst bör man ha tillgång till torkanläggning och s. k. silomagasin för att riktigt kunna utnyttja dess kapacitet. Tyvärr ställa sig dessa anläggningar ganska dyrbara. På många orter finnas numera andelsföretag, vilka låta sina medlemmar leverera spannmålen fälttork för att sedan själva torka och sortera den i sina anläggningar. Även på ganska små brukningsdelar äro självbindare allmänna liksom naturligtvis slätter- och såningsmaskiner. Ladugårdsarbetet underlättas i hög grad av mjölkningsmaskiner, och även dessa brukas numera även på medelstora och mindre gårdar.

Tyvärr har det mindre lantbruket inte på långt när samma möjligheter att förbilliga produktionen genom maskinanvändning som det större. Våra moderna lantbruksmaskiner hinna snabbt klara av stora arealer men äro så dyra i anskaffning och underhåll att småföretagaren får svårt att tillgodogöra sig deras tjänster. Om däremot de smärre egendomarna gemensamt skaffa maskiner, bli förutsättningarna betydligt bättre. I många fall gör man också detta. Det blir t. ex. allt vanligare att man håller gemensamma trösk-

verk och motorer ävensom självbindare. Detta är en utväg, som nog borde anlitas i större utsträckning, ty mången gång göra maskinerna ett bättre arbete än vad som kan ske för hand.

Innan en jordbrukare emellertid kan få full nytta av moderna maskiner, måste han sätta sina åkrar i gott skick. Fältsten måste skaffas bort och den öppna dikningen ersättas med täckdiken. Broar och vägar måste breddas och iståndsättas för att möjliggöra tunga och snabba transporter.

Ett mekaniserat lantbruk kan visserligen ge stora pengar, men det drar samtidigt betydande kostnader och måste därför drivas intensivt. För att få höga skördar tvingas man använda konstgödsel, och för hög mjölkproduktion kräves goda djur och kraftfoder i förening med förbättrad beteskultur.

Med ens går det därför ej att övergå till en ny och lockande driftsform, ty "Rom byggdes som bekant inte på en dag". Men med seg och målmedveten vilja kan och bör det lyckas, det ha redan otaliga svenska bönder visat, vilka börjat med obetydliga medel och slutat som ägare till små mönsterbruk.

Med rätta anses våra estlandssvenskar som sparsamma och förnöjsamma och böra därför ha stora förutsättningar att lyckas som jordbrukare. Redan nu har många förvärvat ett grundmurat anseende i bygden, och man börjar allt mera betrakta dem som ett med trakten. Man har dem gärna med som delägare i tröskverk och lantbruksmaskiner, och i jordbrukets försäljningsföreningar bli de i de flesta fall automatiskt medlemmar. Detta är en synnerligen lycklig utveckling som på allt sätt bör främjas. Ju förr Ni kommer på god fot med Edra grannar och växer in i bygden, desto bättre är det, ty målet med hela vår jordbrukskolonisation är ju att göra Er till självägande svenska bönder, som trivas med sig själva och sin värld.

S. Bruzelius.

KUSTBON

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.
Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktör: *Edvin Lagman.*

Red.-sekr.: *Rita Rosen.*

Red.-kommitté: *Viktor Aman, Lars Broman, Ger-
hard Hafström, Anton Vesterberg.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00, 11 57 21, 11 57 22.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1947 med sex nummer.

Prenumerationspris 1947 3 kr.

Annonspis: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings- och vigselannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1947. Härnösands Boktryckeri Aktiebolag.

Estlandssvenskar på Vaxholmsutställningen

Som väl de flesta stockholmare vet, firade den lilla staden Vaxholm, som Kronprinsen kallade "skärgårdens huvudstad" sitt 300-års jubileum i sommar. Eftersom Kustbohemmet på Ramsö hör till Vaxholms församling, var naturligtvis hela jubileet av stort intresse för de gamla på Hemmet, alldeles särskilt som dessa hade inbjudits att delta i den hemslöjdsutställning, som Stockholms läns och stads hemslöjdsförening anordnat.

Invigningen av Vaxholmsutställningen hölls den 25 juli på tre olika platser: i Vaxholms kyrka, på Vaxholms torg och sist på själva utställningsområdet, Fästningen, även kallat Vaxholms kastell. I invigningshögtidigheterna deltog Kronprinsen och Kronprinsessan, biskopen i Stockholms stift med biskopinna, landshövdingen i Stockholms län med landshövdingens samt en hel del andra inbjudna hedersgäster. Till dem på Kustbohemmet, som hade bidragit med utställningsföremål, det mesta tillverkat på Hemmet, hade även inbjudningskort skickats och på morgonen for så en liten utvald skara till Vaxholm från Ramsö för att vara med om festligheterna. Kyrkohögtidigheterna började kl. 10 och voro mycket stämningsfulla, det var en särskild kantat, författad till detta tillfälle samt tal av biskop Björkquist. Sedan begav man sig till torget, där HKH Kronprinsen högtidstalade från Rådhusets trappa och många representanter för närbelägna kommuner och skärgårdsstäder önskade Vaxholm allt gott för framtiden. Vaxholmsbolaget hade även en gåva till den jubilerande staden, den första skeppsklockan, som suttit på båten Vaxholm, numera även kallad "Gamlingen" på grund av sin höga ålder. Denna klocka skall nu användas till sammanringning av "stadens fäder" vid stadsfullmäktigesammanträdena. Efter dessa båda högtidligheter kom så dagens höjdpunkt för de gamla estlandssvenskarna och det var invig-

*Kronprinsen hos de estlandssvenska
åldringarna.*

ningen av utställningsområdet, som förrättades av landshövding Levinson. Utställningen hölls på den s. k. Fästningen, belägen på en ö alldeles utanför Vaxholms stad. Det är en mycket intressant plats, dit allmänheten aldrig förut haft tillträde, och hela utställningen gjorde ett imponerande intryck med sina många olika avdelningar. Där besågo vi de olika utställningarna, där emottog Kronprinsessan på hemslöjdsavdelningen en liten fin korg, som en av Kustbohemmets gubbar ställt ut, med blomster i, men tyvärr inte i hans egen närvaro, och där mötte några av de gamla kronprinsparet i konstavdelningen, och en fotograf passade kvickt på att förevisa evenemanget, då Kronprinsen hälsade på dem. Bilden har sedan gått genom hela den svenska pressen. Och detta intermezzo blev ett bestående minne för livet för dem, som fingo vara med om det. Det som var nästan lika roligt för Kustbohemsdeltagarna var emellertid den utdelning av priser för hemslöjdsalster, som sedan ägde rum. Hela 7 priser och 2 diplom tillföll Kustbohemmet. Pristagarna fingo emottaga sina priser av landshövdingen Levinson, och det var fina minnen som de fingo för sina strumpor, vantar, korgar, öskar, träskedar, vispar och mycket mera.

Pristagare voro:

Fru Maria Aman, en silvermatsked
Herr Johan Jonell, tennbägare
Herr Arthur Ambrosen, tennbägare
Herr Hans Ahlström, mässingsbägare
Fru Gertrud Vaksam, silvermatsked
Herr Adam Heldring, silverthesked
Fröken Lene Westerblom, silverthesked
Fru Katarina Nordsten, hedersdiplom
Fru Gertrud Friberg, hedersdiplom.

Valborg Ekstrand.

Du hemmets jord . . .

”Så bra som på Holman får vi det aldrig, fisk finns här, nära till stan har vi, och vackert är här”. Dessa ord yttrades av en nargöbo vid evakueringen 1940. Detsamma tyckte nog de flesta, ty nargöborna har flera gånger varit tvungna att lämna sin ö, och därför har de lärt sig att uppskatta den. Gång på gång har de återvänt, byggt upp de nedbrunna och förstörda hemmen och fortsatt sitt dagliga liv.

Nargö ligger i Finska viken omkring 2 mil norr om Reval, mitt emellan två farleder. Det är en vacker ö beväxt med en härlig barrskog, men med en krans av ljusa lövdungar och ängar runt omkring. Det finns både steniga stränder, branta stränder och långgrunda sandstränder, men även goda hamnar. De två största byarna ligger i söder och öster, men dessutom finns några mindre byar på västra sidan av ön. Längst i norr står fyren, och från den kan man vid klart väder se Finlands yttersta skär. Nargö blev befästningsområde efter första världskriget, så man träffar tyvärr på både taggtrådstängsel, järnvägar, krosstenshögar samt söndersprängda, påbörjade och färdiga befästningsanläggningar. Men det är inte så vi vill minnas vår barndoms ö, där vi som små plaskade omkring emellan strandstenarna och försökte fånga småfisk med händerna. Vi minns hellre stilla försommarsöndagar, då havet låg blankt och ljusblått, och alfåglarnas lockrop långt ute fyllde vårt sinne med lycka och ro, eller vi minns daggvåta kvällar med nattviolsdoftande ängar, höljda av en lätt dimslöja. Vi kommer ihåg de friska vardagsmorgnarna nere vid stranden, då den ena motorbåten efter den andra puttrade in mot land med den silverglänsande fångsten. Det var liv och rörelse, rop och skratt och skämt, skrik av mås och tärna, doft av tång och saltvatten. Fiskfjällen yrde omkring och fastnade i de arbetandes hår och kläder, och sjöstövlar och oljeförkläden glänste våta. Nargöbon kom först till staden med sin fisk och fick därför ett bra pris för den. Visst var arbetet hårt och strävsamt om vintrarna och gav då ringa lön för mödan, och visst kändes det ödsligt och dystert under mörka senhöstkvällar, när mistisirenen från Surup tjöt i ett, men det liksom hörde till.

Riksföreningens årsmöte

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet höll årsmöte i Norrköping den 22—25 augusti. Omkring 200 representanter från huvudföreningen i Göteborg och lokalföreningarna över hela landet samt deltagare från Finland, Holland, Amerika, Afrika m. fl. länder närvaro vid mötet, som detta år blev större än förut. Norrköpings stad tog emot gästerna med flaggor, blommor och välkomstkaffe. Bland de många och strålade tal och föredrag, som hölls, märktes anföranden av föreningens ordförande, prof. Axel Boëthius, riksantikvarien Sigurd Curman, friherre Ernst von Born, biskop Yngve Brilioth och sekreteraren fil. kand. Gunnar Swärd. På söndagen gjordes en utflykt till Östra Eneby kyrka och Löfstads slott.

Vid årsmötet i Växjö i fjol hade bl. a. förslag framlagts om ändring av Riksföreningens namn, som ansågs för långt. Såsom bästa namnförslag utvaldes av majoriteten namnet ”Riksföreningen Sverige i utlandet”. Sedan nu riksföreningens styrelse under det förlutna året överlagt om namnändringen, ansåg man, att det föreslagna namnet kunde framkalla missförstånd i utlandet. Årsmötet beslöt därför, att föreningen tills vidare skulle behålla sitt gamla namn. Vidare beslöts, att nästa årsmöte, som samtidigt skulle markera föreningens 40-årsjubileum, skulle hållas i Falun nästa sommar.

Deltagarna medförde många rika minnen av de ovanligt soliga och vackra sensommardagarna.

*

Fil. kand. Gunnar Swärd, som i nio år varit sekreterare i Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, skall den 1 oktober avgå från denna post och tillträda befattning som högerns partisekreterare. Då sekreterare Swärd avtäckades av Riksföreningen vid årsmötet i Norrköping, uttalade han sitt djupa beklagande över att behöva lämna arbetet inom föreningen, som varit mycket intressant och givit många personliga kontakter. Prof. Boëthius tackade för det oerhört stora och mycket skickliga arbete herr Swärd nedlagt i föreningens tjänst och friherre von Born hyllade honom med den gamla österländska hälsningen: Mätte din skugga aldrig minskas!

Nargöbon var driftig och skötsam och följde med sin tid. Tack vare flit och arbete blev det pengar över till nya hus, nya båtar och nya fiskredskap. Duktiga sjömän och lotsar har den lilla ön fostrat. Sällan kom dock nargöbon i beröring med den övriga svenskbygden, han kanske t. o. m. kände sig lite åsidosatt ibland, när svenskhetsfrågor kom på tal, men han visste, att han var av svensk stam, och fastän språket inte var så likt de andra aibomålen, så var det dock svenska han talade, och han kände sig trots sin isolering som svensk.

HEMBYGDSDAGEN

I samband med S. O. V:s årsmöte på Tollare den 13 juli hölls också den numera traditionella estlandssvenska hembygdsfesten. Trots den kyliga väderleken hade ett ovanligt stort antal festdeltagare infunnit sig. Det var folk i alla åldrar från samtliga svenskbygder i Estland. Men även några finlandssvenskar och ett antal hemmasvenskar hade kommit tillstädes. Det var i sanning en "allsvensk samling", vilket nogsamtidigt hördes på de olika munarterna.

I sitt hälsningsanförande uppmanade herr A. Vesterberg de närvarande att på allt sätt stödja S. O. V:s verksamhet samt att slå vakt kring sitt gamla kulturarv.

Dagens festtal hölls av estlandssvenskarnas gamle vän, rektor Gideon Danell, som redogjorde för de outplånliga intryck han under sina vistelser i Estlands svenskbygder fått av stamfränderna därute. Genom sin sällsynta vältalighet och sin utomordentliga kännedom om estlandssvenskt folkliv hade talaren genast från början den tusenhövdade festpubliken med sig. Det ena minnet efter det andra rullades upp, och vem av oss tänkte sig icke tillbaka till den gamla hembygden, då talaren på ett oförfalskat nuckömål läste upp en av honom själv upptecknad händelse — "Grais Andors å Lena ker opa läss". — Med särskilt intresse noteras en uppgift ur ett gammalt protokoll, som talaren kommit över i Rikull kommunaltuga, däri kommunalrådet protesterar emot risken som undervisningsspråk i de svenska skolorna — med motiveringen att barnen ej kunna följa med undervisningen, varför deras allmänna kunskaper sjunkit långt under det minimala. Huruvida protesten hade åsyftad verkan, vet man ej, men den visar tillfullo förfädernas sega kamp för sitt språk.

Talaren slutade sitt anförande med orden: "Såsom edra fäder ha hälsat oss välkomna till sina bygder, så vill även jag hälsa eder: I ären av samma stam, Gud signe!"

Programmet upptog dessutom kvartettsång av hrr Nyman, Lagman och von Zur-Mühlen samt unison sång.

Den trevliga tillställningen avslutades med lekar.

Vi hoppas på återseende nästa sommar.

C. B.

*

På årsmötet omvaldes folkskollärare Anton Vesterberg, Utö, enhälligt till föreningens ordförande och till nya styrelseledamöter invaldes pastor Ivar Pöhl och frk. Helena Zeisig. Årsmötet beslöt bl. a. höja medlemsavgiften för år 1948 till 3 kronor.

Undertecknade, utsedda revisorer för granskning av Föreningens Svenska Odlingens Vänner bland estlandssvenskar i Sverige räkenskaper för år 1946, omfattande tiden 1 januari—31 december 1946, få härmed efter verkställd granskning avgiva följande berättelse:

Johannes Gjärdman 50 år.

Den 7 maj detta år fyllde folkskolläraren Johannes Gjärdman 50 år. Född på Nuckö 1897, blev han efter avslutad skolgång i Hapsal och avslutade pedagogiska kurser därstädes folkskollärare redan 1914, först vid en estnisk skola. Åren 1918—1920 tjänstgjorde han på Ormsö som polis. År 1920 finna vi honom åter som lärare — nu vid folkskolan i Förby, Ormsö, där undervisningen är svenskspråkig. Efter tjänstgöring på Ormsö finna vi honom som lärare vid Byschholms folkskola på Nuckö. De senaste åren tjänstgjorde han som lärare och föreståndare vid Birkas folkskola. I det kommunala och religiösa livet i svenskbygden har Johannes Gjärdman deltagit med nit och intresse. På religiösa möten var han en anlitad talare. Under en följd av år var han Svenska Lärarförbundets i Estland styrelseledamot och en tid Lärarförbundets ordförande. Han har även genomgått en slöjddkurs på Nääs. — Sommaren 1945 deltog han i den utbildningskurs vid folkskollärarseminariet i Uppsala, som där anordnades för estlandssvenska lärare.

Jubilaren Johannes Gjärman, nu anställd vid Harö skola i Roslagen, tillönskas krafter för fortsatt arbete i folkbildningens tjänst.

A. S—g.

Gammalsvenskbyns klocka.

När gammalsvenskbyborna återvände till Sverige från den svenska byn i Ukraina förde de med sig sina kyrkklockor trots den långa och mödosamma vägen. En av dessa klockor hade ursprungligen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet skänkts till Gammalsvenskby. Denna klocka, som under långa år sammankallat människor till svensk gudstjänst i främmande land, befinner sig nu på ny längresa. Den föres till Majini missionsstation i Sydafrika, där den på nytt skall ringa till helgmål.

Ur Föreningens räkenskaper framgår, att behållningen den 31 december 1946 utgjorde Kr. 2.462:07, därav för "S. O. V." Kr. 313:26 och för tidningen "Kustbon" Kr. 2.148:81.

Föreningens alla värdehandlingar, förvarade i kassaskåp uti Kommitténs för estlandssvenskarna lokal, Tunnelgatan 23, Stockholm, hava vid verkställd inventering befunnits i fullgod ordning.

Av styrelsens protokoll och därtill hörande handlingar hava vi tagit del samt granskat, att i kassaberättelsen intagna balans och vinst- och förlustkonto överensstämmer med bokföringen.

Föreningens räkenskaper äro förda med särdeles god ordning och utgiftsposterna behörigen verifierade.

Som styrelsen med nit och omtanke tillvaratagit Föreningens intressen och då revisionen icke givit anledning till anmärkning, få vi tillstyrka, att styrelsen beviljas full och tacksam ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattat.

Stockholm den 13 juni 1947.

D. Pettersson.

R. Aman.

RUNÖMINNEN

av folkskollärare A. Samberg

Runö föreföll mig säreget icke blott genom sitt avsides läge. — Under tidernas lopp hade själva inställningen hos folket till frågor och ting och förhållanden där tagit en något annan form, än vi i allmänhet äro vana vid. Själva takten i förvärvslivet och den samhälleliga livsföringen har där varit långsammare än på de flesta andra orter. Man hade här kommit att fästa sig vid ting och förhållanden så, som de ständigt hade varit. Det antagna och i bruk varande kom ständigt igen. Man blev konservativ och man höll allting i sitt hem i oförändrat skick. Det gamla fick icke förstöras. Det skulle blott läggas undan och sparas.

I detta sammanhang tar jag mig friheten citera Kustbon ifrån år 1922, där vi finna ett uttalande om Runö av riksdagsman John Österholm, som då besökte Runö:

”Så kom det sig, att varje hem, varje boda blev en samlingsplats för don och grejor, som kunde ha försvarat sin plats i vilket museum som helst. Där funnos fiskredskap av underligaste form, husgeråd och arbetsverktyg av respektabel ålder mitt ibland allehanda kram, som någon gång köpts i Riga eller Arensburg. Roligast voro gevären, de s. k. flintlåsgevären — ”bisse”. Det var en pjäs av grov kaliber med en alldeles obetydlig kolv, som vid skjutningen hölls framför ansiktet. Man skulle kunna klämma stadigt om kolven, när skottet gick av, ty eljest kunde man få näsan sönderslagen vid rekylen. Det fordras jägarskicklighet för att få skott på sälen med ett gevär, som icke skjuter säkert på längre håll än 100 steg. Men så fick runöynglingen redan tidigt öva sig i vapnets bruk.”

Runöynglingen mognade tidigt till man. Vid fyllda 13 år fick han rätt att bära gevär och självständigt handskas med detta. Självfallet var detta en stor tilldragelse i gossens liv. Under min vistelse på ön såg jag ofta, huru skolgossar, som hade fyllt 13 år, på kvällarna gingo ut till stranden för att skjuta sjöfågel. Därvid buro de ibland på två skjutvapen: ett kulgevär och en hagelbössa. Under min vistelse på ön voro flintlåsgevären ur bruk.

Ålderdomlig var runöbornas klädedräkt, och ålderdomliga voro även deras byggnader. Detta senare påstående håller dock icke streck i sin helhet. Det överensstämmer med sanningen såtillvida, att ålderdomliga byggnader och huslängor funnos kvar, men de flesta gårdarna hade vid sidan av dessa gamla huslängor även nya, moderna boningshus. Överallt såg man här tydliga tecken på huru vid sidan av det gamla och uråldriga även det unga och moderna Runö växte fram. Men en sådan omvandling till det modernare kunde icke åstadkommas i en handvändning. Släktled efter släktled hade bevarat seder, bruk och arbetsmetoder, som för en utifrån inflyttad föreföllo ålderdomliga. Ja, i en del fall

— här mitt i runölivet — tyckte man sig förflyttad århundraden tillbaka i tiden.

En del familjer hade i sin ägo gamla böcker, handlingar, kartor och köpekontrakt, saker som de vårdade med stor pietet och vördnad. Jag minns särskilt två böcker, som föreföllo ålderdomliga och intressanta. Den ena var en bok om Runö skriven av fil. dr Ekman, tryckt i Tavastehus 1847. Denna bok ägdes av Magdalena Melanders. Den andra var amiral Johan Månssons Sjöbok, tryckt första gången i Stockholm 1644. I omarbetad form hade boken ånyo tryckts i Stockholm 1748. Ett exemplar av denna senare upplaga ägde Isak Ullisgård. Av den förstnämnda boken fanns det för övrigt på Runö flera exemplar. Arvid Björk ägde två. Dennes far Andreas Björk var klockare på Runö 1864—1921.

Det mesta och måhända intressantaste och dyrbaraste av fornt och gammalt har under tidernas lopp kommit i kyrkans och kommunens ägo. Utrymmet tillåter dock icke att i detta sammanhang närmare beröra denna fråga.

I denna uppsats har jag tidigare framhållit, att byggnaderna på Runö delvis voro ålderdomliga. Och det var just dessa ålderdomliga, låga, långa, med halmtak betäckta huslängor, som gävo runöbygden dess gammaldags säregna prägel. Sommartid låg det över byn liksom någonting tropiskt och sydländskt, någonting av söderhavets, om man vill uttrycka sig så. Likheten är slående: dessa låga med halmtak täckta människoboningsar och denna frodiga vegetation. Gårdarna på Runö voro nämligen omgivna av höga vårdträd: lönnar, ekar, askar, björkar och häggar. Dessa träd tycktes ha riklig tillgång till vatten, ty under sommaren fick lövverket på träden en ovanligt stark mörkgrön färg, så att gårdarna formligen inbäddades i denna frodiga växtlighet och grönska. Många gårdar hade också fruktträds- och humleplanteringar. Läger man sedan till denna tavla öns innevånare i sina säregna folkdräkter och föreställer man sig dem talande sitt språk i stigande och fallande rytm — långsamt böljande likt havets yta — så är den ålderdomliga tavlan av ön nästan fullständig.

Ombemälda riksdagsman John Österholm gör ännu följande uttalande om en runöstuga:

”Varje huslänga, varje gård hade sin rökstuga, ur vilken röken vällde ut genom dörren. Härinne var allting svart av sot. Allting som var upphängt till rökning under taksparrarna hängde ned som glänsande tappar. Här var upphängt till rökning fisk, fågel, korb och fläsk, men framför allt sälskinn, som skulle användas till skor. I röken blev skinnets starkt och fick en vacker mörkbrun färg. Men rökningen tog sin rundliga tid. Vanligen skulle skinnets rökas i fem år. Men i de flesta gårdar fick det hänga uppe längre tid, innan det togs ner och syddes till skor.”

I början av denna uppsats nämndes, att bodan var förvaringsplats för ålderdomliga don och grejor och fiskredskap. Självt har jag sett, huru runöborna ännu ibland fiskade med nät, tillver-

FLYKT UR DET FÖRLORADE PARADISET

av Edvin Lagman

(Forts. från föreg. nr.)

Våren kom tidigt det året. Varmt regn låg i luften och marken grönskade redan före påsk i mitten av april. Jag hade lämnat staden för påsklovet och kom hem en av de första dagarna i dymmelveckan. Det var en kväll med grått, ljumt regndis och svag sydlig vind. Längst inne vid storudden i Dyrhamnsviken stack masten av en motorbåt upp över sandbackarna. Det var den båt, som vi hade tänkt iordningställa, när jag var hemma i mars. Nu hade pojarna sjösatt den, sedan de äntligen hade lyckats få liv i motorn. Pappa kom hem från Roslep och talade om, att pojkarna skulle segla den kvällen. Vilde min bror och jag följa med, hade vi bara att omkring klockan halv nio köra ned våra väskor till hamnen. Jag hade just kommit hem efter den ganska långa resan från staden, och detta bud kom ganska överraskande. Men när jag funderat en stund, tyckte jag, att det ej var värt att riskera att ge sig ut längs stränderna just då. Dessutom ansåg jag det högst osannolikt, att pojkarna skulle komma i väg då. Det hade varit på tal att starta otaliga gånger tidigare, utan att det blivit något av.

När jag nästa morgon gick ut i skogsbrynet mot stranden, kunde jag ej längre upptäcka motorn! Båten hade verkligen lagt ut på natten och hade nu antagligen redan hunnit in i Hangö skärgård.

Emellertid fick jag reda på att några män avseglat även ett par dagar tidigare. Detta var alltså de två första flyktingbåtar, som öppnade slussarna för den folkvåg, som under de två följande åren skulle skölja över Östersjön mot Sveriges klippor.

Nu var långfredagen kommen. Samma ljumma vindar blåste våren framför sig längs kusten och molnen hängde tunga i luften över granarna. Havet låg blygrått och tungt och hävde sig svagt i diset. Sikten var så dålig, att uddarna på andra sidan hamnen knappt skymtade. Gudarna voro flyktingarna gunstiga. Vädret gynnade deras djärva företag, och de skulle säkert kunna lotsa sig igenom Hangö och Åbo skärgård över Ålands hav fram till de svenska skären...

kade på Runö någon gång i slutet av 1700-talet, vilkas telnar voro flätade av tagel. Snörens diameter var c:a 1 cm. I köld och is voro sådana snören och linor praktiska, ty taglet upptog intet vatten, och linorna höllo sig mjuka och hanterbara i köld.

Jag tror, att jag härmed har kunnat ge en liten bild av fornt och gammalt på Runö.

(Forts. i nästa nr.)

Jag tror knappt jag ångrade min obeslutsamhet den kväll, då den gamla fiskebåten anträdde den långa resan. Det kändes nästan, som om jag hade något mera att göra, innan jag lämnade landet. Bl. a. hade jag ju en hel klass, som skulle avlägga studentexamen senare på våren, och det vore synd att tvinga den att avbryta sin skolgång, när den nu stod beredd att avgå.

Efter påsklovet återvände jag alltså till staden och skolan. Ett par veckor gick livet sin gilla gång. Man gick till sitt arbete, satt på bio ibland, åt sina mål bestående av soppa och bröd samt betraktade utvecklingen med stoiskt lugn. Men innerst inne hörde man dock hela tiden en röst, som sade, att den enda lösningen var flykt. Det hade först bestämts, att de, som mönstrat i SS, skulle rycka in den 10 maj, alltså dagen efter skolans slut, men snart flyttades inryckningsdatum till den 27 maj. Två veckors frist alltså!

Vilda planer välvdes på alla håll. I slutet av april fick jag meddelande, att en av mina kamrater hade slagit sig ihop med några män i Newe om en båt, i vilken de skulle montera in en rysk bilmotor. Experiment igångsattes med bilmotor i fiskebåt, och efter hand ingingo rapporter till mig. Vid denna tid träffade jag en dag på gatan en estnisk SD-man, vilken jag kände sedan längre tid tillbaka. Han följde med mig hem och bad i bevekande ordalag, att jag skulle taga honom med, ifall jag hade för avsikt att fly till Sverige. Han fick emellertid gå med oförrättat ärende, trots att jag var nästan övertygad om hans uppriktighet.

Allt eftersom förberedelserna för avfärd med den nya båten fortskredo, laddades min tillvaro upp med den största spänning. Det gällde att hemlighålla företaget även för min allra närmaste umgängeskrets för att ingenting skulle sippra ut. Ett uppdagande av planen kunde få de mest ödesdigra följder, även om flyktförsöket på ett eller annat sätt skulle gå om intet utan tyskarnas direkta ingripande.

Endast min granne på Koidula tänav, fru Y., som då och då bjöd mig på ett stadigt mål mat (hon hade försänkningar på landet), delgav jag kvällen innan jag skulle lämna staden mina planer. Hon avrådde mig, men jag visste, att hon var att lita på.

Äntligen var dagen för avfärden inne. Jag hade länge gått med samvetskval för skolans skull, men detta var kanske den enda möjlighet till räddning, som skulle yppa sig. Inryckningsdagen närmade sig ju med stora steg och efter hand skärptes också den hemliga bevakningen av alla svenskar, som misstänktes vilja lämna landet. Det var den 5 maj. Jag hade min sista lektion mellan fyra och fem på eftermiddagen. Så snart jag lämnat skolan, åkte jag till min bostad efter

min ryggsäck och startade därefter. För att undvika att bli uppmärksammad tog jag icke båten över viken till Nuckö utan beslöt i stället cykla den två mil längre vägen runt viken. Vinden låg på från nordost, och jag hade en känsla av att jag körde huvudet in i en tänjbar gummi-massa, där jag måste anstränga mig till det yttersta för varje pedalvarv. Backe upp och backe ned gick färden. Kilometer efter kilometer presade jag mig fram genom motvinden. Cykeln var trög och tung som bly, och ryggsäcken vägde minst hundra kilo. Det drog snålt och vasst längs Luckstranden, och de kalla gula och violetta molnen öppnade smala springor för den sjunkande solens knivskarpa strålar. Hela den vida slätten låg öde framför mig med den gråvita vägen slingrande mot norr.

Plötsligt dök en svart silhuett upp längst bort i fonden. Vi närmade oss varandra försiktigt. Alla voro ju på vakt mot alla. När vi möttes, igenkände jag en gammal vän från Klottorps-trakten. Efter att vi känt varandra på pulsen en stund, talade han om, att han varit ute och hört sig för om den båt, som skulle åka från Neve, men hade icke fått några bestämda uppgifter. Jag fortsatte, trots att det av hans tal framgick, att båten icke var klar.

När jag tillryggalagt fyra mil, kom jag till en stuga, där släktingar till mig bodde. Deras söner skulle också vara med den kvällen. Där fick jag mat och man gav mig en noggrann beskrivning av den väg jag skulle åka. Nu hade jag bara litet över en mil kvar. Det började skymma, då jag åter startade. Jag tillryggalade rätt snabbt den del av vägen jag redan kände till. Efter knappt en timme hade jag passerat Neve herrgård och stod nu vid den lilla avtagsväg, som ledde ned till stranden och gick förbi den gård, där mina blivande färdkamrater väntade.

Man hade på förhand varnat mig för denna sista vägsträcka. Där patrullerade nämligen gränsbevakningen under tyskt befäl. Vägen ledde ned till en båtbygg och strax ovanför denna hade tyskarna rest ett vaktorn, varifrån de kunde överblicka såväl havet utanför som stränderna och alla vägar som ledde inåt landet.

Innan jag tog av från stora vägen, stannade jag därför och lyssnade för att övertyga mig om att inga vaktposter — de gingo två och två och samtalade givetvis oftast — just då befunno sig på vägen. Emellertid gäckades mina förhoppningar. Vinden hade nu mojnät, och jag kunde tydligt höra röster nere i skogen. Här voro goda råd dyra. Jag cyklade försiktigt ett stycke framåt. Rösterna kommo närmare. Sedan jag väntat några minuter, hade de samtalande åter avlägsnat sig, och jag förstod då, att de voro på väg ned till stranden. Vägen var emellertid ett par kilometer lång, och jag kunde ej vänta, tills de hunnit ned. Det började nämligen bli ganska sent. Efter att ha funderat en stund satte jag mig upp på cykeln, tog Gud i hågen och trampade på, allt vad tygen höllo. Så snart jag kom fram om närmaste vägkrök, såg jag också fram-

för mig två män i tysk uniform. De vände sig om och tittade frågande på mig. Jag låtsades om ingenting utan fortsatte förbi dem. De hejdade mig icke. Det kändes hett i nacken och ryggen, då jag visste, att jag hade dem alldeles bakom mig. Färden gick vidare över en bro och uppför en sandbacke så fort jag kunde. Men när jag hunnit halvvägs upp i backen, hoppade cykelkedjan av. Hur jag fick kedjan på hjulet igen, är mig fortfarande en gåta, men långt innan tyskarna hunnit ifatt mig hade jag åter satt mig upp och var snart försvunnen på skogsvägen.

Om några minuter var jag framme vid den gård, som enligt beskrivningen skulle vara vår samlingspunkt. Därinne väntade mig också mycket riktigt mina kamrater. De berättade, att de väntat mig i största spänning, då två av de tidigare anlända hade stött på gränsvakten och endast med mycken möda lyckats tala sig fria.

Där sutto vi nu alltså i en liten kammare och väntade på att det skulle bli så mörkt, att vi kunde taga oss ned till bryggan och ro båten in i en vik, där vi skulle taga vårt bagage ombord. Och utanför på vägen patrullerade gränsbevakningen.

Långsamt ryckte mörkret fram över skogen och stränderna. Klockan var närmare elva, då två man smögo sig ned till båtbyggan. Vi andra lastade våra saker på en vagn, och bonden, som ägde gården, körde iväg genom småskogen ned till den vik, där båten skulle vänta på oss. Våra cyklar ställde vi in i en lada. Bensindunkarna skramlade, när vi körde fram över tuvor och stenar. Vi tyckte, att varje ljud, som vi åstadkommo, kastades som ett eko genom skogen. När vi hunnit ned till stranden, staplade vi upp ryggsäckar, väskor och bränslebehållare under buskarna och började spana efter båten. Vi kunde icke upptäcka den. Minuterna kröpo fram som sniglar. Hade våra kamrater blivit upptäckta av vakten och hindrade? En halvtimme förflöt, och vi började bli oroliga. Slutligen hördes dock försiktiga årtag, och en mörk skugga gled långsamt in mot stranden. Båten stötte mot stenarna. Vi drogo den in till strandkanten och lyfte våra saker ombord. Därefter sköto vi ut den igen och klängde oss själva upp. Där voro vi alltså: två kusiner till mig, min bror och jag, en svensk pojke till och några ester. Nu hade vi äntligen anträtt den färd, som planerats så länge.

När pojkarna skulle ro ut från bryggan, hade de upptäckt ett fat fotogen på stranden. De hade tyckt, att det var säkrast att få även det med i båten, och därav kom det dröjsmål, som oroat oss andra.

Nu satte vi alltså ut årorna och rodde ut ur viken. Vi ville ej starta motorn, förrän vi voro ute på öppna havet, ty vi kunde ej taga risken att bli upptäckta genom motorbullret. Stranden försvann i dunklet, och skogens mörka vägg suddades ut. I öster syntes en udde, som sköt långt ut i havet. Vi rodde parallellt med den svarta strimman rakt mot norr. När vi nådde utanför

udden, kände vi vinden fläkta och ett svagt brus bars över vattnet. Härifrån kunde väl motorn knappast höras. Det ögonblick var inne, då vi kunde starta maskinen och styra mot väster.

Hundratals olika tankar korsade ens huvud, när man genom nattmörkret anade strimman av det land, som vi nu skulle lämna för att kanske aldrig mera återse. Framme vid motorn hukade sig en gestalt ned och drog i startveven. Det pyste litet. Han vevade en gång till. Utan resultat. Han bytte tändstift. Resultatlöst. Det måste vara något fel. Vi ville tända ljus och se efter, vad det kunde vara, men kommo att tänka på att ljuset ögonblickligen skulle synas från vaktornet på stranden. Det gällde att försöka klara upp situationen bäst det gick. Vi försökte på alla tänkbara sätt, men motorn vägrade enst av att starta. När vi arbetat förgäves i en timme, måste vi för oss själva erkänna, att ingenting annat återstod än att ro tillbaka till stranden. Klockan hade nu hunnit bli halv två. Det ljusnade redan i öster, och vi lågo på det blanka havet mellan vaktornet och soluppgången. Det fanns ingen möjlighet att klara sig in i viken utan att bli upptäckta. Men vi måste taga risken. Aldrig har en rodd känts tyngre än denna. Långsamt kom stranden närmare. Vi svängde in i viken och gled långs stranden, tills vi komma till det ställe, där vi några timmar tidigare gått ombord. Så snart båten tog botten, hoppade vi i vattnet, vadade i land det fortaste vi kunde och togo täckning i buskarna. Med glad förvåning märkte vi, att vi undgått upptäckt. Vi kunde ej fatta, varpå detta berodde, ty vi hade varit övertygade om, att vi skulle mötas av tyskarnas eld, så snart vi närmade oss stranden. Sedan vi spanat i den närmaste omgivningen, buro vi våra tillhörigheter i land. Värst var det med det tunga oljefatet. Vi tänkte rulla det tillbaka längs stranden, men när vi fått ut det på två stänger över ett dike, brusto stängerna och fatet åkte ned i diket. Där fick det stanna, sedan vi skottat sand över det. Det är fortfarande en gåta för kriminalpolisen i Hapsal, vart detta fat tog vägen.

Medan vi voro i färd med urlastningen hördes plötsligt steg bland buskarna. Vi skingrades som agnar för vinden. Min bror sprang rakt mot ett taggtrådsstängsel och rev sönder sin nya rock. Om en liten stund återfunno vi varandra under några täta buskar längre bort. Därifrån kunde vi se, hur två av pojkarna helt lugnt rodde båten tillbaka till bryggan och förtöjde den. Stegen måste ha varit en hörselvilla.

Klockan var närmare tre på morgonen. Vid denna tid brukade vaktombyte ske på vägen utanför vården. Det gällde nu för oss att komma över vägen och in i skogen på andra sidan. Jag måste tillbaka till staden och skolan i tid, så att flyktförsöket ej skulle upptäckas. Vi skickade ut en spanare. Han tecknade till oss, att vägen var klar, vi rusade fram och fingo ut våra cyklar och försvunno längs en skogsstig.

Inne i skogen pustade vi ut, tömde vattnet ur våra stövlar och åto en smörgås. Sedan fortsatte

JACOB BLEES

in memoriam

Skriftställaren Jakob Blees avled söndagen den 31 augusti på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm i en ålder av nära 81 år.

Blott någon månad tidigare hade nedskrivaren av dessa rader fått ett rörande brev från den gamle vännen, som bl. a. klagade att bältrosen hade hårt ansatt hans högra öga.

Med Jakob Blees har en av estlandssvenskarnas mest kända personligheter gått ur tiden.

Redan 1889 kom han över till Sverige, som sedan blev hans hemland. De som tidigare påverkat honom till denna överflyttning voro Evang. Fosterlandsstiftelsens missionärer i Estland T. E. Thorén och L. J. Österblom.

Att i slutet av förra seklet söka komma över till Sverige från det tsarryska guvernementet Estland var då ett vidlyftigt problem. Blees har själv berättat, att det gällde för honom få företräde hos själva guvernören furst Schachovskoj — samme guvernör som år 1887 fattat beslut att utvisa missionär Österblom från Ryssland. Men den 23-åriga estlandssvensken från Höbring i Rikull gav sig icke och fick till slut sin önskan på högsta ort villfaren.

När Blees först kom hit över sökte han inträde vid Johannelunds missionsinstitut. Detta beviljades också genom tillmötesgående av institutets t. f. rektor, sedermera professor Adolf Kolmodin. Redan på hösten 1890 finna vi dock Jakob Blees i Uppsala, där han genom Kolmodins förmedling lyckats vinna inträde vid Fjellstedtska skolan. Här kunde han tack vare sin flit och energi hoppa över en klass och tog sin studentexamen år 1896. En av Blees' studentkamrater, numera kyrkoherde emeritus, har för mig

vi vårt sorgliga återtag. Men det var ej slut på missödena. Plötsligt brast min cykelkedja och jag åkte huvudstupa i diket. Men en av mina kamrater bogserade mig fram till den stuga, där jag tagit in kvällen innan, och där blev min cykel lagad. Jag fick litet mat och fortsatte sedan mot staden. Nu tänkte jag åka direkt till Österby och ta båten över viken. Skulle någon fråga, var jag varit, tänkte jag svara, att jag varit ute och handlat smör.

Hundra meter från båtbyggen brast kedjan igen. Jag sprang för livet, när jag såg, att båten just höll på att kasta loss. Jag kom ombord i sista ögonblicket. Strax därpå var jag i staden och gick som vanligt till skolan. Utmattnings är ett lindrigt uttryck för det tillstånd jag då befann mig i.

(Forts. i nästa nr.)

berättat åtskilligt ur den nu bortgångnes långa och skiftesrika liv.

Efter studietiden vid Uppsala universitet prästvigdes Blees för Strängnäs stift, där han tjänstgjorde, tills ett osant rykte nådde biskop Ullman om att Blees från predikstolen förkunnade en mycket radikal teologi. Det bevisades dock, att detta endast var ett grymt förtal. Men när det dock sedermera kom till Blees' kännedom, att en viss person esomoftast kom till kyrkan, där Blees predikade, och att det förkunnade sedan förvanskades inför biskopens öron, ansåg sig Blees ej längre kunna kvarstanna utan begärde sitt avsked från prästämbetet.

Sedan han lämnat prästkallet, begav han sig till Stockholm, där han hade tillgång till bibliotek och arkiv, vilka voro oundgängliga för hans historiska forskningar. Under en lång följd av år reste han vida omkring i vårt långa land och föreläste inom ramen av Folkbildningsförbundets verksamhetsområde. Det var ett liv fyllt av strapasser, men intressant och spännande. Han fick stundom fara långa sträckor efter häst i obygden. Ibland kunde det hända, att han uppe i Norrland hade ett 20-tal olika föreningar på sitt program.

Åtskilliga år efter det Blees tagit avsked från prästämbetet blev han enträget kallad av biskop Bergquist i Luleå stift att återinträda i kyrkans tjänst. Bergquist ansåg nämligen Blees särskilt lämplig för en prästerlig befattning bland den finsktalande befolkningen i stiftets nordliga del. Men Blees fasthöll dock bestämt vid sitt tidigare avskedstagande från prästämbetet.

Svenskarna i församlingen hade han aldrig glömt, utan de voro städse medelpunkten i hans intressen. Såväl som forskare som genom praktisk verksamhet underströk han sin samhörighet med de svenska folkspillrorna jorden runt. Bl. a. hjälpte han till att organisera hjälpsändningen till Gammalsvenskby på 20-talet.

Förutom sina populärvetenskapliga föreläsningar skrev han ett flertal artiklar, mest med historiskt innehåll, i olika tidningar.

I den serie böcker han skrivit märkas bl. a. Estlandssvenskarnas historia, Estlands geografi, Gustaf II Adolf och Estland (1932) samt Svenska kolonien vid Delaware 1638—1655 (1937), i vilken han rörde sig på tidigare så gott som obruten mark inom den svenska historieforskningen.

Under en lång följd av år arbetade Jakob Blees på Riksarkivet och han ägnade sig med aldrig slappnande intresse åt sina forskningar, ända till dess han genom en svår sjukdom 1943 tvingades sluta sitt arbete.

Den kyrkoherde, om vilken jag tidigare nämnt, har under Blees' hela växlingsrika liv här i Sverige troget stått honom bi och som en sann vän på allt sätt sökt bispringa sin studentkamrat.

Nu vilar vår gamle vän Jakob Blees till uppståndelsens morgon.

Frid över hans minne!

Aron Valentin.

Skriftställare Jakob Blees, som den 29 augusti avled i Stockholm, jordfästes i Trons kapell på Skogskyrkogården den 3 september.

Den hädangångne hade som estlandssvensk utfört en historisk och hedrande gärning i moderlandet och för detta erhöll man talande belägg vid båren, där många vänner såväl personligen som genom blommor bringade den bortgångne sin sista hyllning.

Bland de närvarande märktes bl. a. ordföranden i Estlandsutskottet f. d. riksantikvarien prof. Sigurd Curman, byråchef Nils Källström, fil. mag. Edvin Lagman, kontraktsprost Hjalmar Pöhl. Kransar hade sänts från Jakob Blees' släkt, Estlandsutskottet, Svenska Odlingens Vänner, Estlandssvenska föreningen, familjen Pöhl m. fl.

Jordfästningen förrättades av den avlidnes studiekamrat komministern i Gustaf Vasa församling Edsman, som gav en personlig och gripande skildring av den hädangångnes livsgärning inramad i den för alla estlandssvenskar så kära psalmversen "Jag är en gäst och främling". Riksantikvarie Curman, som lärt känna den avlidne under studentåren i Uppsala, hyllade den bortgångne som vän och människa och bringade honom en sista hälsning från den organisation, som stått estlandssvenskarna så nära, särskilt under de senaste skickesediga åren: Estlandsutskottet inom Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet.

Redaktör Edvin Lagman, som även representerade Svenska Odlingens Vänner, underströk den hädangångnes varma kärlek till det svenska arvet och framförde tillika släktens tack till alla, som närvaro vid griftefärden.

Efter jordfästningen samlades man i sorgehuset hos familjen Hjelm, där Jakob Blees bött de senaste 12 åren.

MEDELANDE

Då kommittén för estlandssvenskarna sannolikt kommer att upphöra från och med årsskiftet 1947—48 eller dess verksamhet åtminstone kommer att väsentligt minskas, är det önskvärt att alla de estlandssvenskar, som ha möjlighet att nu vinna svenskt medborgarskap, ansöka härom genom kommittén. Äldringar eller sjuka personer som äro omhändertagna och få sin försörjning av anhöriga och sålunda under längre tid icke åtnjutit understöd från det allmänna, kunna ävenledes vinna medborgarskap. Dylika ansökningar skola vara inlämnade till Kommittén senast den 1 december innevarande år.

I samband härmed önskar kommittén dock meddela, att personer som upptagits i kommitténs förteckning utan att kunna betecknas såsom rena estlandssvenskar, d. v. s. där släktskapen är mer eller mindre avlägsna, icke kunna vinna medborgarskap förrän efter vistelse i Sverige under sammanlagt minst fem år. Samma förhållande gäller äkta makar, som upptagits i kommitténs förteckning på grund av hustruns härkomst eller personer, som vid sin ankomst till Sverige voro finska medborgare.

VURP = abborren

Av Eskil Edén

Vurp var inte mer än tre tum lång.

Just nu stod han, i sällskap med en hel del andra småaborrar i likhet med dylikas sed, med nosen uppefter en av pålarna till en brygga och solade sig. Visserligen var ju Vurp kallblodig men på något sätt njöt han i alla fall av det ljumma vattnet och det strålande solskenet, det var sommar med denna årstids överflöd på föda, ja, det hela var utmärkt, Vurp faktiskt njöt av tillvaron.

Dieten hade växlat från insektslarver och små kräftdjur till gli och groddjur. På senaste tiden hade han till och med vågat sig på en hel del småfisk som han själv inte varit säker han skulle kunna få ner, men det hade gått bra, en aborre har en försvarlig magsäck.

Rätt som det var blev det oro i lägret. En ung-gädda sköt pilsnabbt fram ur vassen vid sidan av bryggan, och i nästa ögonblick hade en av Vurps kamrater försvunnit i dennas gap och svaldes i en enda munbit. Gäddan måste tyckt att det där var klen kost, ty hon fortsatte jakten. Vurp satte upp högsta möjliga fart för att komma undan, när förföljaren oväntat gjorde ett tvärkast och satte kurs rakt efter honom.

Men Vurp hade redan hastigheten uppe och lyckades slinka in i ett litet hål i brofästet, dit han redan tidigare lyckats rätta sig undan mer än en gång. Men ännu sedan han väl befann sig i säkerhet darrade han av skräck, det gjorde han för övrigt efter var gång han blivit jagad — det var verkligen enerverande att ha ett sådant där långsträckt fartvidunder efter sig.

Ären gingo och Vurp växte och växte. I början blev han både jagad och jagade själv, sedan blev förhållandet mest det sistnämnda. Han lärde sig tidigt att akta sig för spiggen som med sina horn stuckit sönder mer än en abormmage och blivit sin besegrades bane. Han fann ut att hans egna taggiga fenor kunde verka på samma sätt och att de väckte respekt hos gäddorna om han spärrade ut dem riktigt ordentligt. Han genomled relativa svältvintrar och njöt härliga matrika somrar, under vilka han växte och fetmade rent otroligt.

Vurp var nu en verklig storaborre, en gammal "mossig" uv om två och ett halvt kilogram och närmare fyrtio centimeters längd. Han var på något sätt mässinggult grönaktig — vattnet här i insjön var ju inte riktigt klart och han hade färgats därefter — sidorna voro guldgula och de nästan svarta tvärbanden gingo från den breda ryggen ända ner över buken.

Vurp hade med tiden fått två speciella delikatesser, ungräfter med mjukt skal och — vat-sensorkar. På de senare kunde han stå och vänta i timtal ända tills någon av dem tog vatten, då

sköt han fram som en pil och hur snabba dessa än voro i detta element brukade deras öde vara beseglat.

Hela försommaren hade han frossat på småkräfter ända till skalen begynte bli honom för hårda och klorna alltför vassa — de voro min-sann inte att leka med hos en gammal uv, de kunde i ett nafs slita ut stora stycken ur köttet — sedan lät han dem vara i fred och ägnade sig åt sorkarna, de hade åter igen ungar och sorkungar var verkligen mums!

Vurp hade just fått tag i en dylik. Den var läcker men ack så liten! Han fortsatte därför längs vasskanten på utkik efter nytt rov. Framför sig, alldeles intill denna, fick han syn på en halvkilos aborre. Han funderade just på att anfalla — släktskapen spelade ingen roll — ty den där gynnaren sam där så dumt obekymrad, när med ens en stor gädda sköt fram ur vassbältet. Aborren såg sig ingen annan råd än att vända rakt ut i sjön för att söka komma undan. Det var ju inte precis den bästa taktiken men gäddan befann sig mellan honom och stranden, så vad skulle han göra? Jägaren nådde honom och skulle just hugga, då han lyckades med en hastig vändning komma in under denna så att hon inte kunde fullfölja hugget. Sedan satte han full fart mot stranden och hann veckligen före ned i en djuphölja, där han stack sig undan i ett hål.

Vurp hade intresserad blivit stående och ingen kunde ha blivit mera överraskad än han själv, när gäddan vildsint kastade sig över honom. Han var för stor för att ha någonting att befara av denna, hon kunde endast väga något kilo mer än han själv, men hon var arg och ilsken över att ha förlorat ett nästan säkert byte och visste väl knappast vad hon gjorde.

Han fick ett kraftigt nyp i första överraskningsmomentet, men sedan började en intressant kamp. Vurp var kall som is. Han visste att gäddan var snabbare än han och hade ett större och effektivare gap och därför begagnade han sin egen metod. Han lät gäddan anfalla och gled antingen själv åt sidan i sista sekunden, samtidigt som han gav antagonisten ett nyp, eller också kastade han sig i sista ögonblicket under henne och ristade upp hennes ömtåliga buk med de vassa taggarna i sin ryggfena. Det var smärtsamma sår och till slut gav antagonisten upp. Hon hade väl också till slut lugnat ned sin ilska och insett att hon denna gång hade givit sig ut i ogjort väder.

Vurp, som var i det närmaste oskadad med undantag av det första smärtsamma såret, liksom ruskade på sig och tog därpå lugnt i sakta mak vägen ut till det stora, djupa stengrundet ett stycke ut i sjön. Det hade den senaste tiden blivit hans käraste tillhåll. (Forts. i nästa nr.)

Översikt

över antalet personer som erhållit svenskt medborgarskap.

Genom kommitténs för estlandssvenskarna försorg ha tillsorg ha till den 1 september 1947 2.255 ansökningshandlingar, omfattande 5.239 personer, inlämnats till Kungl. Maj:t för erhållande av svenskt medborgarskap. Hittills ha 1.914 ansökningar beviljats och därigenom hava 4.575 estlandssvenskar erhållit svenskt medborgarskap. 96 ansökningar gällande 213 personer ha icke beviljats och 245 ansökningshandlingar berörande ytterligare 451 estlandssvenskar äro f. n. föremål för myndigheternas prövning.

Estlandssvenskarna, uppdelade efter gamla bopättningsområden, ha inlämnat och erhållit svenskt medborgarskap enligt följande:

	Antal personer för vilka ansö- kan om svenskt medborgarskap inlämnats.	Antal personer vilka hittills er- hållit svenskt medborgarskap.
Ormsö	1.734	1.551
Rikull	1.289	1.170
Nuckö	945	865
Rågö	195	190
Runö	210	178
Nargö	108	107
Reval	366	242
Odinsholm	58	53
Vippal	104	83
Korkis	70	44
Hapsal	59	41
Övr. Estland ..	101	51
	5.239	4.575

Utom ovannämnda 4.575 personer ha under tiden ytterligare 45 estlandssvenskar erhållit svenskt medborgarskap genom giftermål med svenska medborgare. Av dessa ha 36 estlandssvenskor ingått äktenskap med rikssvenskar och 9 estlandssvenskor med estlandssvenskar, vilka redan före giftermålet varit upptagna såsom svenska medborgare.

Då c:a 7.300 estlandssvenskar äro upptagna i kommitténs matrikel återstå således c:a 2.680 estlandssvenskar, som ännu icke erhållit svenskt medborgarskap.

Familjenytt

FÖRLOVADE

OTTO HEDIN

och

KATARINA LINDSTRÖM

Nyköping.

Stockholm.

Båstad den 17 aug. 1947.

VIGDA

ERIK GUSTAV REINHOLD AKERBLOM

och

ROSALIE EMILIE WESTERMAN

Forsmark.

Rikull.

Öregrund den 23 juni 1947.

MANFRED NYMAN

och

CHRISTINE HJELMQWIST

Reval.

Växjö.

Stockholm den 19 juli 1947.

EDVIN LAGMAN

och

ELNA PETTERSSON

Rikull.

Stockholm.

Stockholm den 16 augusti 1947.

FÖRLOVNING:

På Mjölkö den 20 juli 1947 mellan estlandssv. *Egil Hamnholm* från Ormsö och estlandssv., fröken *Hilda Alida Städ* från Ormsö.

I Upplands Väsby den 5 juli 1947 mellan rikssv. *Nils Carlsson* från Märsta och fröken *Aina Dans* från Rikull.

I Stockholm den 23 juni 1947 mellan estlandssv. *Algot Brun* från Nuckö och estlandssv., fröken *Aurelia Brunberg* från Rikull.

I Båstad den 17 augusti 1947 mellan rikssv. *Otto Hedin* från Nyköping och estlandssv., fröken *Hilda Katarina Lindström* från Ormsö.

I Norrtälje den 23 juni 1947 mellan rikssv. *Gustaf Wilhelm Tyko Wilkk* från Fårösund och estlandssv., fröken *Rosine Westerberg* från Rikull.

VIGSEL:

I Mälarhöjdens kapell, Brännkyrka församling, Stockholm, den 22 mars 1947 mellan rikssv., reparatören *Erik Gunnar Dahlkvist* från Stockholm och estlandssv., fröken *Lina Fällman* från Ormsö. Vigseln förrättades av pastorsadjunkt Harald Padel.

I Eskilstuna den 24 maj 1947 mellan rikssv. *Tore Sigvard Palm* från Torshälla och estlandssv., fröken *Ingeborg Lydia Schönberg* från Nuckö. Vigseln förrättades av kyrkoherde Berggren.

I Öregrunds kyrka den 23 juni 1947 mellan rikssv. *Erik Gustav Reinhold Åkerblom* från Forsmark och estlandssv., fröken *Rosalie Emilie Westerman* från Rikull. Vigseln förrättades av kyrkoherde Lundegård.

I Mälarhöjdens kapell, Brännkyrka församling, Stockholm, den 24 juni 1947 mellan estlandssv. *Oskar Brun* från Nuckö och estlandssv., fröken *Elsa Stromback* från Nuckö.

I Brännkyrka församling, Stockholm, den 12 juli 1947 mellan estlandssv., skomakaren *Herman Kärras* från Nuckö och estländssv., fröken *Linda Miralda Hallman* från Rikull. Vigseln förrättades av pastorsadjunkt Sven Almborg.

I Brännkyrka församling, Stockholm, den 12 juli 1947 mellan estlandssv. *Alfred Hallman* från Rikull och estlandssv., fröken *Johanna Kristina Kärras* från Nuckö. Vigseln förrättades av pastorsadjunkt Sven Almborg.

I Bromma församling, Stockholm, den 19 juli 1947 mellan estlandssv., civilekonom *Manfred Nyman* från Reval och rikssv., Rödakorssystemen *Christine Hjelmqvist* från Växjö. Vigseln förrättades av domkyrkokomminister Samuelsson.

I Hakarps församling, Jönköpings län den 22 juni 1947 mellan riksesten *Ervin Laosson* från Viljandi och estlandssv., fröken *Ellen Sämberg* från Korkis. Vigseln förrättades av komminister Larsson.

I Brännkyrka församling, Stockholm, den 16 augusti 1947 mellan estlandssv., fil mag. *Edvin Lagman* från Rikull och rikssv., fröken *Elna Pettersson* från Älvsjö. Vigseln förrättades av kyrkoherde Collini.

FÖDDA:

Inger Linnéa, född den 5 juli 1947 på Ormö, dotter till Emma Marks, född Erkas, och Daniel Marks från Odinsholm.

Stig Åke, född den 4 juli 1947 i Stockholm, son till Edita Freiman, född Greisman, och Johannes Freiman från Nuckö.

DÖDA:

Mats Blomkvist, född den 1 oktober 1883 på Runö, avled den 10 juni 1947 i Rosersberg.

Fru *Agneta Grundström*, född Vesterström, född den 10 december 1886 på Ormsö, avled den 12 juni 1947 i Stockholm.

Magdalena Elisabeth Ellerbusk, född den 10 juni 1925 på Runö, avled den 4 juli 1947 på Söderby sjukhus, Uttran.

Johanna Magdalena Enggrön, född den 18 december 1875 på Rågö, avled den 23 juli 1947 i Ulvsby.

Änkefru *Kersti Söld*, född Magnusson, född den 26 september 1858 i Rikull, avled den 28 augusti 1947 i Älmhult.

Kristian Luks, född den 8 oktober 1867 i Rikull, avled den 30 augusti 1947 i Östrahusby.

Mats Björkkvist, född den 26 oktober 1869 i Rikull, avled den 6 september 1947 i Stockholm.

Våra ousägligt älskade Barn

Magdalena-Elisabet Egil-Hans

* 10/6 1925   * 19/12 1927

† 4/7 1947   † 7/3 1947

Ellerbusk

Som lämnat oss i namnlös sorg.

Djupt sörjda och saknade av

FAR och MOR.

Fastrar, Farbröder,

Mostrar, Morbröder,

Morfar och Kusiner.

”Möts vi där, möts vi där
I det land där sorg ej är.”

Min käre Bror,
vår Farbror och Morbror
Skriftställaren
teol. kand.

JAKOB BLEES

född den 22 september 1866 i Rikull, Estland, har i dag stilla avlidit å Sabbatsbergs sjukhus.

Sikfors och Stockholm den 29 augusti 1947.

ALEXANDER BLEES.

Syskonbarnen.

Syskonbarnsbarnen.

Vår käre Far
Farfar och Morfar

KRISTJAN LUKS

född den 8/10 1867 i Rikull,
avled efter ett långt lidande den 30/8 1947
i Östrahusby.

Djupt sörjd och saknad av

BARN och BARNBARN.

Solen har dalat och dagen är slut,
Stilla är klappande hjärtat.
Skönt är att vila från lidandet ut,
och från allt som har smärtat.